

Н. О. Паламарчук, Л. М. Новосад

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ГІДНІ УМОВИ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто умови забезпечення економічного зростання та формування гідних умов праці в процесі реалізації концепції сталого розвитку в Україні. З цією метою проведено аналіз економічного розвитку та умов праці в Україні та світі, а також виокремлено проблеми та перспективи забезпечення економічного зростання та гідних умов праці в Україні. Основними критеріями для оцінювання стали приріст ВВП, обсяг ВВП на одного зайнятого, рейтинг країн за Глобальним інноваційним індексом, впровадження інновацій на промислових підприємствах, рівень зайнятості населення, частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок. В результаті проведеного дослідження зроблено наступні висновки. За останні роки Україна досягла значних успіхів у реалізації поставлених завдань. І хоча покращення відбувається поступово і досягнення високого рівня життя населення все ще потребує значних затрат матеріальних та нематеріальних ресурсів, слід відзначити якісні позитивні зрушення. Враховуючи сучасні тенденції світового розвитку, забезпечення гідної праці та економічного зростання в Україні має ґрунтуватися на технологічному оновленні та інноваційній модернізації виробництва, зростанні конкурентоспроможності підприємств з метою розширення експортних можливостей, розвитку середнього та малого бізнесу з метою створення нових робочих місць, підвищенні ефективності використання людського потенціалу через покращення умов праці.

Ключові слова: глобальні проблеми людства, економічне зростання, гідні умови праці, концепція сталого розвитку.

Актуальність проблеми. В сучасних умовах розвитку відбувається загострення глобальних проблем людства. Вирішення цих проблем потребує від світового суспільства формування нових орієнтирів розвитку. Таким загальним орієнтиром стала концепція сталого розвитку. Вона передбачає впровадження збалансованого та комплексного економічного, соціального та екологічного розвитку. Основна мета сталого розвитку – забезпечення для кожної людини процвітаючого та повноцінного життя. З метою реалізації цієї мети необхідно створити умови для поступового, всеохоплюючого та стійкого економічного зростання, спільного процвітання та гідної праці для всіх, враховуючи різні рівні національного розвитку та потенціалу [1].

Такий підхід потребує на рівні кожної країни створення умов для реалізації прав усіх людей на гідні умови праці, забезпечення гендерної рівності у сфері праці, підвищення зайнятості молоді. Багатьом країнам у світі необхідно вирішити проблеми торгівлі людьми, примусової та дитячої праці. Основною метою має стати впровадження динамічного, інноваційного та спрямованого на людей економічного зростання і забезпечення гідних умов праці.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. У сучасних наукових дослідженнях багато уваги приділяється концепції сталого розвитку, що викликано значною актуальністю необхідності вирішення глобальних проблем у світі. Теоретико-методологічні основи сталого розвитку викладено у працях Г. Х. Брундтланда, Е. Барбієра, А. Батлета, В. Томаса, М. Дайлами, А. Дарешвара, Д. Кауфмана, Н. Кішора, Р. Лопеса, Я. Вана, Д. Германа, Д. Фаєна, Р. Маккліна, М-Г. Парка [2–8]. Особливістю цього дослідження є аналіз забезпечення гідної праці та економічного зростання як мети сталого розвитку.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є дослідження особливостей забезпечення економічного зростання та формування гідних умов праці в умовах впровадження концепції сталого розвитку в Україні. Для цього проведено аналіз економічного розвитку та умов праці в Україні та світі, а також виокремлено проблеми та перспективи забезпечення економічного зростання та гідних умов праці в Україні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток – це розвиток, що забезпечує реалізацію потреб сучасних поколінь без загроз для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Порядком денний сталого розвитку на 2030 рік, прийнятий усіма країнами-членами Організації Об'єднаних Націй у 2015 році, надає спільну основу для миру та

процвітання людей і планети, нині та в майбутньому. В його основі лежать 17 цілей сталого розвитку, які є заклик до дій для всіх країн, що розвиваються у рамках глобального партнерства. Вони визнають, що подолання бідності та інших глобальних проблем має йти поруч із стратегіями, які покращують охорону здоров'я та освіту, зменшують нерівність і сприяють економічному зростанню, покращенню екологічної ситуації. Гідна праця та економічне зростання є восьмою метою сталого розвитку. Реалізація цієї мети дозволяє запустити ланцюговий процес по перетворенням у сфері сталого розвитку, а також сприяє реалізації інших цілей сталого розвитку.

В сучасних умовах розвитку однією з нагальних проблем України є забезпечення комплексного підходу до реалізації концепції сталого розвитку. Світовий банк визначає крайню бідність як проживання людини на 1,90 дол. США в день у 2018 р. 10 % людства живе в крайній бідності (11 % у 2013 р.). В Україні у 2018 році 1 % населення живе на 1,9 дол. США в день, ВВП на душу населення становить 2964 дол. США [9]. У 2017 році частка бідних, які охоплені державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення становить 73,6 %, частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств – 49,6 %, зафіксовано одні з найвищих показників в Європі показники материнської та дитячої смертності до 5 років [10]. Таким чином, Україна дійсно потребує впровадження програм зі сталого розвитку, а також забезпечення гідної праці та економічного зростання.

Реалізація підходу до сталого економічного зростання вимагає від суспільства створення умов, які дозволять людям мати якісні робочі місця, що стимулюють економіку, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. Можливості працевлаштування та гідні умови праці також необхідні для всього населення працездатного віку. Необхідно розширити доступ до фінансових послуг для управління доходами, накопичення активів та виробничих інвестицій.

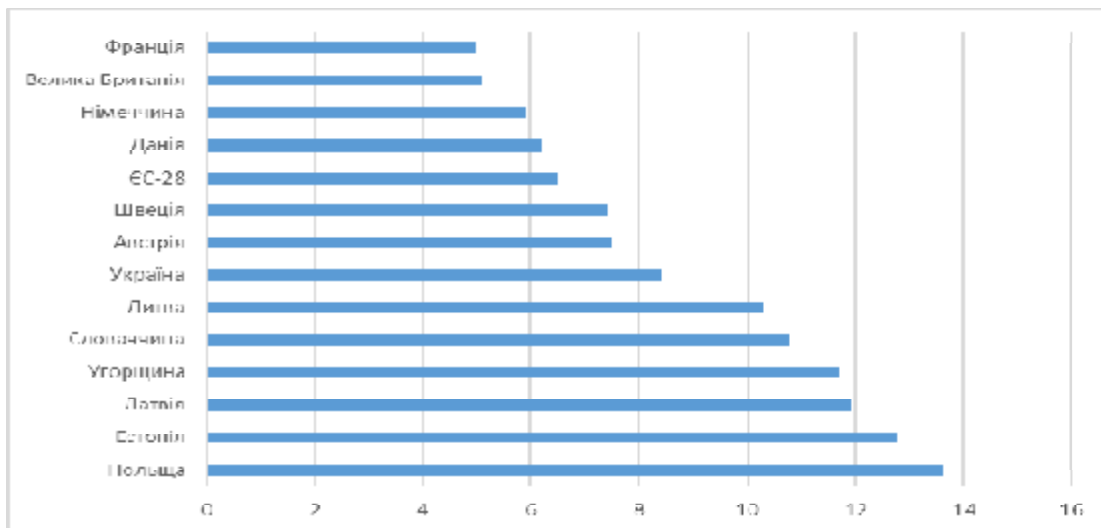
У ході розвитку за роки незалежності економіка України пододала низку криз, спровокованих внутрішніми й зовнішніми факторами. Внаслідок цього було втрачено час, ресурси, капітал та уповільнено темпи економічного зростання. Проте за останні роки Україна поступово повернулася до поступового економічного зростання внаслідок започаткованих реформ, інтеграції в європейські економічні процеси та перетворення вітчизняного бізнесу на частину світової економічної системи.

Одним зі стратегічних завдань досягнення гідної праці та економічного зростання є забезпечення стійкого зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, виведення на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості. Реалізаторами цього важливого завдання мають, в першу чергу, стати виробництва, що будуть впроваджувати нові технології та інноваційні проекти, а також стартапи, які є провідниками науково-технологічного прогресу. Поряд з цим будуть зростати й вимоги до якості та рівня освіти, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності населення на ринку праці. Реалізація цього завдання має відчутно підвищити рівень життя населення, збільшити потік інвестицій в країну та запустити ланцюгову реакцію в досягненні інших, не менш важливих, цілей сталого розвитку.

За 2016–2018 роки реальний ВВП України зріс на 8,4 %, проте все ще є нижчим 2013 року на 8,7 %. Невеликий приріст ВВП пов'язаний з недостатнім зовнішнім попитом у зв'язку з політичною ситуацією в країні та низькою інтенсивністю розвитку інноваційних процесів в Україні. Та все ж таки поступове зростання є очевидним, і приплив іноземного капіталу в країну та розвиток технологій прискорять зростання реального ВВП (рисунок 1).

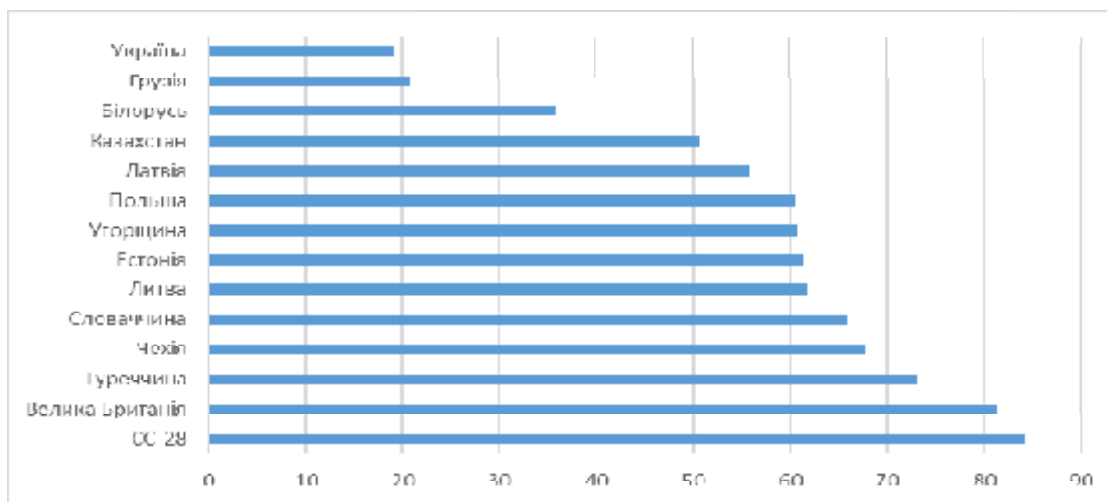
У 2018 році ВВП на одного зайнятого в Україні становив 19,1 тис. міжнародних доларів (у 2017 році – 18,3, у 2016 році – 17,6, у 2015 році – 17), що є на 12,3 % вищим, ніж у 2015 році. Порівняно з іншими країнами, Україна знаходиться не в кращій ситуації, проте поступове зростання ВВП приносить позитивні результати. Активне розширення інвестиційного попиту нефінансового сектору та сектору загальнодержавного управління стало відображенням усвідомлення важливості інвестиційно-інноваційного оновлення виробництва в умовах загострення світової конкуренції та значної втрати традиційного для вітчизняних виробників ринку Російської Федерації (рисунок 2).

Згідно з останніми дослідженнями інноваційна діяльність в Україні розвивається, проте потрібні ще значні фінансові ресурси та реальні заходи, щоб покращити інноваційну позицію України на світовому ринку. Загалом, за останні роки Україна підвищила продуктивність інновацій в сфері людських ресурсів та у сфері інтелектуальних активів (рисунок 3).

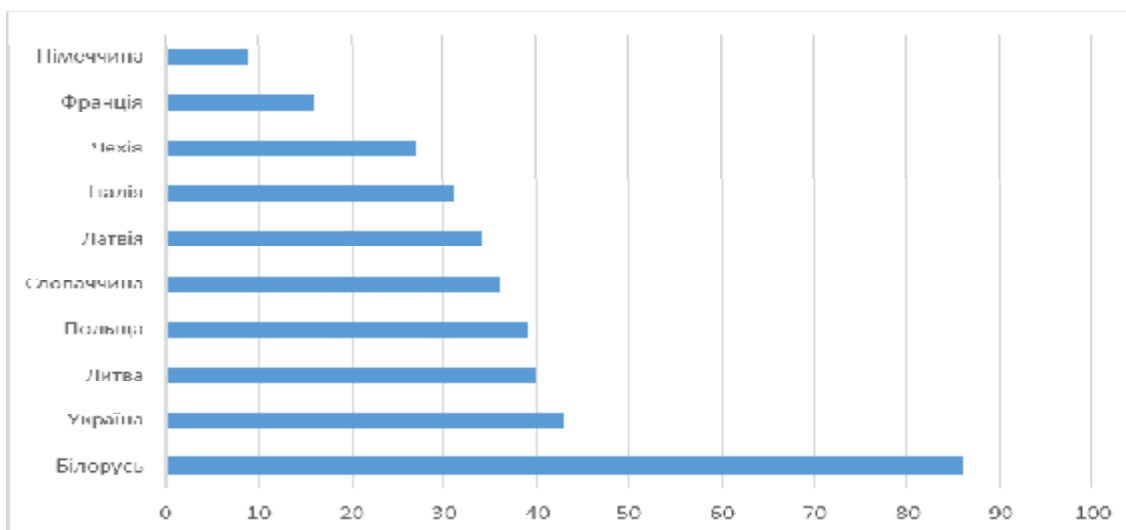
Рисунок 1 – Приріст ВВП за країнами, 2016–2018 роки %

Складено на основі [11]

Рисунок 2 – ВВП на одного зайнятого за країнами, 2018 р. (тис. міжнародних доларів)

Складено на основі [11]

Рисунок 3 – Позиція країн у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом, 2018 рік (найкраще місце – 1)

Складено на основі [11]

У 2018 році частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, порівняно з 2015 роком збільшилася на 0,4 в. п. та становила 15,6 %. Причиною підвищення частки підприємств є значне збільшення вартості сировини, що стимулювало підприємства запроваджувати нові технології задля економії енергоресурсів (таблиця 1).

Таблиця 1 – Запровадження інновацій на промислових підприємствах (2005–2018 рр.)

Рік	Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, од.	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2005	8,2	1808	3152	6,5
2010	11,5	2043	2408	3,8
2015	15,2	1217	3136	1,4
2016	16,6	3489	4139	-
2017	14,3	1831	2387	0,7
2018	15,6	2002	3843	0,8

Джерело: [11]

Збільшення рівня зайнятості населення відбулося завдяки запровадженню нової соціальної політики, а саме нової реформи про систему оплати праці, зниження єдиного соціального внеску та створення нових робочих місць. Загалом зросла також реальна заробітна плата. Також слід відзначити скорочення розриву між середньою заробітною платою чоловіків та жінок (рисунок 4).

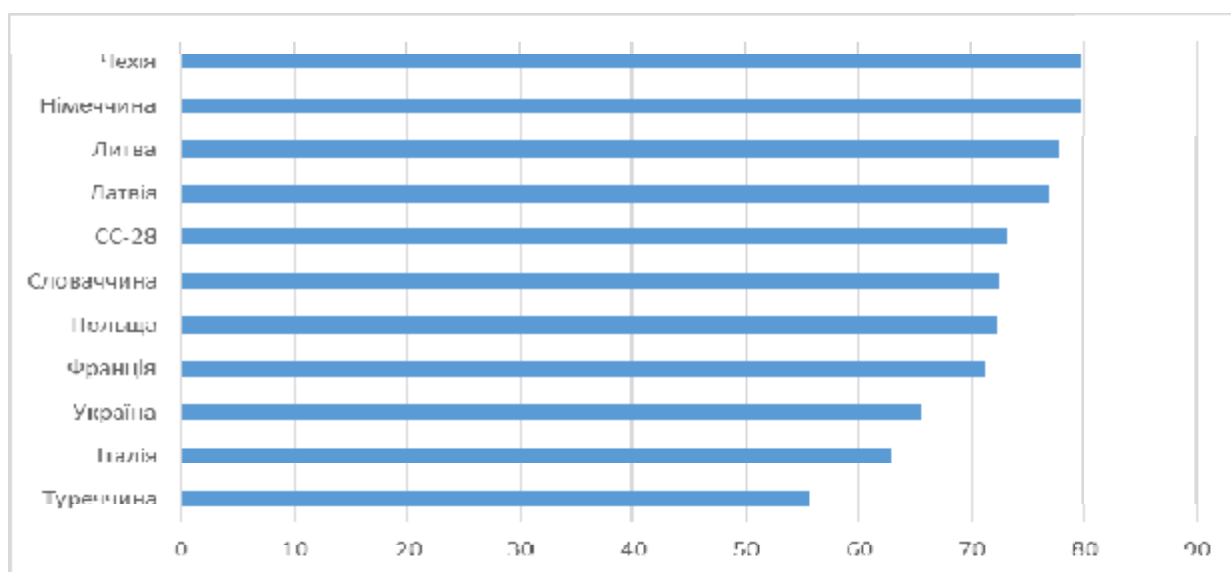
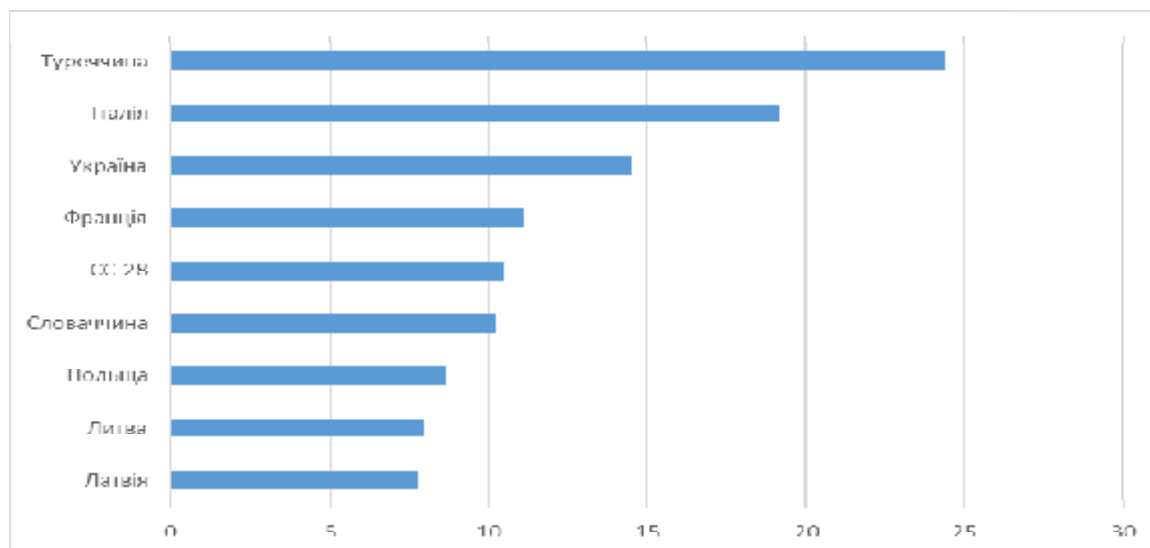

Рисунок 4 – Рівень зайнятості населення віком 20–64 за країнами, 2018 рік, %

Складено на основі [11]

Найбільший рівень зайнятості спостерігається в м. Київ та Київській області, Одеській, Миколаївській, Дніпропетровській та Львівській областях. Ці регіони завжди були центром зосередження робочих місць в Україні, що пов'язано з їх вигідним географічним положенням. В Україні склалася ситуація, за якої молодь недостатньо задіяна в суспільному й економічному житті країни. І хоча частка безробітної молоді зменшилася в 2018 році порівняно з 2015 роком, ситуація все ж потребує втручання держави, а також реалізації системи заходів, що сприятимуть залученню молоді до забезпечення економічного зростання (рисунок 5).

Рисунок 5 – Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, 2018 рік

Складено автором на основі [11]

Основними причинами того, що молоде населення країни мало задіяне в суспільному житті країни, є недостатня обізнаність у потребах ринку праці, відсутність у молоді мотивів та навичок до самостійного отримання знань, виконання домашніх обов'язків. Одним із основних пріоритетів державної політики України має стати поліпшення цієї ситуації шляхом створення умов для активізації участі молоді у суспільно-економічному житті держави, розвитку її наукового та трудового потенціалу і самореалізації, забезпечення гідної зайнятості.

Загалом слід відзначити, що розробка нормативно-правових актів і впровадження системи відповідних заходів не забезпечує повноцінної реалізації концепції сталого розвитку в Україні. З метою подолання цієї проблеми слід підвищувати ефективність проектів та програм, а також більше контролювати та перевіряти отримані результати. Особливої уваги потребує адаптація до сучасних тенденцій розвитку ринку праці, яка вимагає нових навичок та професій. Якщо це не враховувати, безробіття в Україні буде тільки зростати, як і міграція населення.

Висновок. В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що Україна поступово реалізовує концепцію сталого розвитку та забезпечує досягнення цілей сталого розвитку. Особливої уваги в Україні потребує забезпечення гідної праці та економічного зростання, тому що від досягнення цієї мети залежить добробут нації, рівень життя населення та економічне зростання країни, що зміцнює її позиції у світовому економічному просторі. За останні роки Україна досягла значних успіхів у реалізації поставлених завдань. І хоча покращення відбувається поступово і досягнення високого рівня життя населення все ще потребує значних затрат матеріальних та нематеріальних ресурсів, слід відзначити якісні позитивні зрушення. Україна використовує досвід своїх іноземних партнерів, а також економічний вектор розвитку з метою відновлення економіки країни та покращення умов праці.

Враховуючи сучасні тенденції світового розвитку, вважаємо, що забезпечення гідної праці та економічного зростання в Україні має ґрунтуватися на технологічному оновленні та інноваційній модернізації виробництва, зростанні конкурентоспроможності підприємств з метою розширення експортних можливостей, розвитку середнього та малого бізнесу з метою створення нових робочих місць, а також на підвищенні ефективності використання людського потенціалу через поліпшення умов праці.

Список використаної літератури

1. Резолюція «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». 2015. URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
2. Meadows Donella H., Randers Jorgen, Meadows Dennis L., Behrens William W. The limits to growth: a report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. 1. Universe Books, 1972. 211 p.

3. Our common future: report of the World Commission on Environment and Development. URL: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
4. Barbier E. The concept of sustainable economic development. *Environmental conservation*. 1987. No. 14 (2). P. 101–110.
5. Bartlett A. Reflections on sustainability, population growth and the environment. *Renewable Resources Journal*. 1997–98, winter. Vol. 15. No. 4. P. 6–23.
6. Томас В., Дайлами М., Дарешвар А. та ін. Якість економічного зростання: пер. з англ. / наук. ред. пер. О. Кілієвич. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 350 с.
7. Герман Дейлі. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. Київ: Інтелсфера, 2002. 298 с.
8. Work, learning and sustainable development. Opportunities and challenges. *UNESCO-UNEVOC Book series. Technical and vocational education and training: Issues, concerns and prospects* / Fien John, Macclean Rupert, Park Man-Gon (eds). Vol. 8. Springer Science + Business Media B.V., 2009. 516 p.
9. Mapping extreme poverty around the world. URL: <https://howmuch.net/articles/people-living-in-extreme-poverty-2018>
10. Цілі сталого розвитку – Україна 2019: моніторинговий звіт. URL: https://www.unicef.org/ukraine/en/media/1831/file/SDGforChildren_monitoring_Ukr.pdf
11. Цілі сталого розвитку – Україна. ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання: моніторинговий звіт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>

References

1. Resolution "Transformation of our world: agenda in the sphere of sustainable development upto 2030" (2015). Available at: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
2. Meadows, Donella H, Randers, Jorgen, Meadows, Dennis L, Behrens, William W. (1972) *The Limits to growth: a report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind*, 1, Universe Books, 211 p.
3. Our common future: report of the World Commission on Environment and Development. Available at: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
4. Barbier, E. (1987) The concept of sustainable economic development. *Environmental Conservation*, no. 14 (2), pp. 101-110.
5. Bartlett, A. Reflections on sustainability, population growth and the environment. *Renewable Resources Journal*, vol. 15, no. 4, Winter, 1997-98, pp. 6-23.
6. Tomas, V., Dajlami, M., Dareshvar, A. et al. (2002) The quality of economic growth: transl. from Engl.; O. Kiliyevych (ed.). Kyiv: Vyd-vo Solomiyi Pavlychko "Osnovy", 350 p.
7. German, Dejli, (2002) Beyond the growth. Economic theory of sustainable development. Kyiv: Intelsfera, 298 p.
8. Fien, John, Macclean, Rupert, Park, Man-Gon (eds) (2009) Work, learning and sustainable development. Opportunities and challenges. UNESCO-UNEVOC Book series. Technical and vocational education and training: Issues, concerns and prospects, vol. 8. Springer Science + Business Media B.V., 516 p.
9. Mapping extreme poverty around the world. Available at: <https://howmuch.net/articles/people-living-in-extreme-poverty-2018>
10. Purposes of sustainable development – Ukraine 2019: monitoring report. Available at: https://www.unicef.org/ukraine/en/media/1831/file/SDGforChildren_monitoring_Ukr.pdf
11. Purposes of sustainable development – Ukraine. CzSR 8: decent labor and economic growth: monitoring report. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine>

N. O. Palamarchuck, L. M. Novosad

ECONOMIC GROWTH AND DECENT LABOR CONDITIONS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE

This article covers conditions of providing economic growth and forming up decent labor conditions during the realization of the sustainable development concept in Ukraine. The article's goal is to analyze economic development and labor conditions in Ukraine and worldwide, and also to detach problems and prospects of providing economic growth and decent labor conditions in Ukraine. This analysis is based on the following main assessment criteria; GDP growth, GDP per worker, rating of countries in the Global Innovation Index, innovation implementation in industrial entrepreneurship, employment rate, rate of youth unemployed, not graduating and gaining professional skills. The following conclusions are made in the result of our research. During last years Ukraine has achieved major success in the implementation of marked goals. Even though improvements are going gradually and the achievement of high level of

population life still needs major expenses of material and non-material resources, qualitative positive changes should be marked. Taking into consideration modern tendencies of world development, the providing of decent labor conditions and economic growth in Ukraine should be based on technological renovation and manufacture innovational modernization, the growth of enterprise competitiveness aimed on diversification of export abilities, the development of middle and small business aimed on new workplaces creation, the increase of human potential efficiency through labor condition improvement.

Keywords: *humanity global problems, economic growth, decent labor conditions, sustainable development concept.*

Стаття надійшла до редакції 25.09.2019

DOI 10.24025/2306-4420.0.55.2019.186578

Паламарчук Н. О., к.е.н., доцент, Черкаський державний технологічний університет, e-mail: palamarchuk.nataliia@gmail.com

ORCID 0000-0003-1076-0401

Palamarchuk N. O., Ph. D., associated professor, Cherkasy State Technological University

Новосад Л. М., студентка, Черкаський державний технологічний університет, e-mail: lilya123999@gmail.com

Novosad L. M., student, Cherkasy State Technological University